

ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОЇ СПАДЩИНИ ЗАРАДИ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

Звіт для широкої громадськості

CONSERVATION OF NATURAL HERITAGE FOR LIFE IN UKRAINE

Layman Report

Co-funded by
the European Union

Ministry of the Environment
of the Czech Republic

Project number: 101148569

Project acronym: LIFE23-PRE-CZ-ConNaturLIFE
Ukraine
Call: LIFE-2023-PLP
Topic: LIFE-2023-PLP-Bauhaus-Phoenix-Emerald

Type of action: LIFE Project Grants

Granting authority: European Climate,
Infrastructure and Environment Executive
Agency

Project starting date: 1 March 2024

Project end date: 28 February 2026

Project duration: 24 months

Project budget: 1 088 000 eur, funding rate 90%
(979 000 eur),
10% of the project was co-financed from the
Czech Republic's state budget

Czech Republic – Ukraine Consortium:

**Nature Conservation Agency of the Czech
Republic (NCA CR)** – lead partner, coordinator
Ukrainian Nature Conservation Group (UNCG) –
financial partner

Environment – Pople – Law (EPL) – financial
partner

**Ministry of Environmental Protection and
Natural Resources of Ukraine (MEPR)** of
Ukraine – non-financial partner

Sustainability of the project will be ensured by
the **Ministry of Economy, Environment and
Agriculture of Ukraine (MEEA)**.

Graphic design: Jiří Kaláček

Printed by: Tiskárna Daniel s.r.o. The paper used is
sourced from responsible suppliers and complies
with the EUDR regulation.

© Nature Conservation Agency of the Czech
Republic 2026

Co-funded by the European Union. Views and opinions
expressed are however those of the author only and
do not necessarily reflect those of the European Union
or CINEA (the European Climate, Infrastructure and
Environment Executive Agency – LIFE projects granting
authority). Neither the European Union nor the granting
authority can be held responsible for them.

ISBN: 978-80-7620-202-3

Номер проєкту: 101148569

Акронім проєкту: LIFE23-PRE-CZ-ConNaturLIFE
Ukraine

Конкурс: LIFE-2023-PLP

Тема: LIFE-2023-PLP-Bauhaus-Phoenix-Emerald

Тип дії: Гранти проєктів LIFE

Орган, що надає фінансування: Європейське
виконавче агентство з питань клімату,
інфраструктури та навколишнього
середовища (CINEA)

Дата початку проєкту: 1 березня 2024 року

Дата завершення проєкту: 28 лютого 2026 року

Тривалість проєкту: 24 місяці

Бюджет проєкту: 1 088 000 євро; рівень фінансу-
вання — 90 % (979 000 євро), 10 % бюджету
проєкту співфінансовано з державного
бюджету Чеської Республіки

Консорціум Чеська Республіка – Україна:

**Агентство охорони природи Чеської Республіки
(АОП ЧР)** – провідний партнер, координатор
ГО «Українська природоохоронна група» (УПГ) –
фінансовий партнер

МБО «Екологія–Право–Людина» (ЕПЛ) – фінансо-
вий партнер

**Міністерство довкілля та природних ресурсів
України** – нефінансовий партнер

Сталість проєкту буде забезпечена **Міністерством
економіки, довкілля та сільського господар-
ства України (МЕДСГУ)**.

Переклад українською: Олена Кривко

Графічний дизайн: Jiří Kaláček

Надруковано: Tiskárna Daniel s.r.o.

Використаний папір отримано з відповідальних дже-
рел та він відповідає регламенту EUDR.

© Агентство охорони природи Чеської Республіки, 2026

Проект співфінансується Європейським Союзом. Ви-
словлені погляди та думки належать виключно
авторам і не обов'язково відображають позицію
Європейського Союзу або CINEA (Європейського
виконавчого агентства з питань клімату, інфраструк-
тури та навколишнього середовища — органу, що
надає гранти в межах програми LIFE). Ані Європей-
ський Союз, ані орган, що надає фінансування, не
несуть за них відповідальності.

Contents

Life for Ukraine 4

What is the ConNaturLIFE Ukraine Project about? . . .	5
Summary of Project Results	7

Transposition of EU legislation for Ukraine 8

Overview of main outputs	9
Analysis of EU Case Law on Natura 2000	11
Drafts of New Legislation for Ukraine	11
Reporting and Monitoring	12

Modern European Model of Governance and Management for Nature Conservation in Ukraine 14

Overview of main outputs	15
Biodiversity Conservation Agency	15
Buzkii Gard As a Pilot Site	18

Promotion of Natura 2000 Network in Ukraine 20

Overview of main outputs	23
Study Tours	23
Natura 2000 Toolkit	24
Training Course on Nature Conservation	24
All-Ukrainian Bioblitz	26
Protected Areas of European Importance in Ukraine	27

Conclusions and Acknowledgments 30

Project legacy and sustainability	31
Future steps include:	32
Networking	III

Зміст

LIFE для України 4

Про що йдеться у проєкті ConNaturLIFE Ukraine?	5
Узагальнення результатів проєкту.	5

Транспозиція законодавства ЄС для України 8

Основні результати	9
Аналіз судової практики в ЄС.	11
Проекти нових законодавчих актів для України	11
Звітування та моніторинг	12

Сучасна європейська модель управління та адміністрування для охорони природи в Україні 14

Основні результати	15
Агентство із збереження біорізноманіття	15
Бузький гард як пілотна ділянка	19

Сприяння впровадженню мережі natura 2000 в Україні 20

Основні результати	23
Навчальні візити	23
Інструментарій Natura 2000	24
Навчальний курс із збереження природи.	24
Всеукраїнський біобліц	26
Природоохоронні території європейського значення в Україні.	27

Висновки та подяки 30

Результати проєкту та їхня сталість	31
Подальші кроки передбачають:	32
Мережеві зв'язки	III

LIFE ДЛЯ УКРАЇНИ LIFE FOR UKRAINE

What is the ConNaturLIFE Ukraine Project about?

The long-term goal of the project was to support the development of effective governance and management solutions for the Emerald Network in Ukraine, creating a solid foundation for the future implementation of the EU Birds and Habitats Directives and the Natura 2000 network in Ukraine.

ConNaturLIFE Ukraine was one of the first LIFE projects ever implemented in the country. Under the coordination of the Nature Conservation Agency of the Czech Republic, the project was developed and implemented in close cooperation with two Ukrainian non-governmental organizations – the Ukrainian Nature Conservation Group (UNCG) and Environment-People-Law (EPL) – as well as with the Ukrainian Ministry of Environmental Protection and Natural Resources, and the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine. (MEEA) that takes over the results and will ensure sustainability of the project.

The works took place under highly challenging circumstances, including the ongoing Russian aggression, changes in Government, and difficult financial, personnel, and political conditions. Despite this, the project delivered concrete results and recommendations that provide a promising foundation for further improvements in Ukrainian nature conservation and for steps required in the context of Ukraine's future accession to the EU.

Про що йдеться у проєкті ConNaturLIFE Ukraine?

Довгостроковою метою проєкту було створення ефективної системи управління та адміністрування Смарагдової мережі як основи для імплементації Пташиної та Оселищної директив і мережі Natura 2000 в Україні.

Проєкт став одним із перших проєктів LIFE, впроваджених в Україні. Під керівництвом Агентства охорони природи Чеської Республіки він був розроблений і впроваджений у тісній співпраці з двома українськими громадськими організаціями — ГО «Українська природоохоронна група» (УПГ) та МБО «Екологія-Право-Людина» (ЕПЛ), а також з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України і Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України (МЕДСГУ), яке перебере результати та забезпечить сталість проєкту.

Співпраця відбувалася в умовах збройної агресії росії проти України, змін в уряді та загалом складної фінансової, кадрової й політичної ситуації. Попри це, результати проєкту заклали перспективну основу для змін у системі охорони природи України, необхідних у процесі підготовки до вступу в Європейський Союз.

Узагальнення результатів проєкту

У межах проєкту було визначено необхідні зміни в українському законодавстві та підготовлено чітку дорожню карту кроків, що ведуть до повної транспозиції та імплементації директив ЄС у національну

*Study tour participants
in front of the Czech
Ministry of the
Environment, Prague.
Photo by: NCA CR.*

*Учасники навчального
візиту у будови
Міністерства довкілля
Чеської Республіки,
Прага*

*Discussions about the
management of the
Křivoklátsko Protected
Landscape Area during
the study tour to the
Czech Republic.
Photo by: NCA CR.*

*Обговорення питань
менеджменту
Ландшафтної
заповідної території
«Крживоклатсько»
під час навчального
візиту до Чеської
Республіки.*

Summary of Project Results

The project identified necessary changes in Ukrainian legislation and prepared a clear roadmap for steps leading to full transposition and implementation of the EU Directives into the Ukrainian legal system. A road map to enhance and improve the Emerald network was provided, too.

The project assessed how nature conservation authorities in Ukraine are organized and proposed ways to improve their functioning. Guidance documents highlighting best practices were prepared and disseminated.

The project team identified the necessary steps to improve the management and monitoring of Emerald/Natura2000 sites, together with a realistic plan. The Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine, as an associated partner, is devoted to take the developed policy paper and proposals for increasing institutional capacity as a basis for the preparation of institutional reform in the field of nature conservation with the purpose of bringing it closer to EU best practices. Demonstration of the practical implementation of the requirements of the EU Nature Directives on the example of an Emerald Network pilot site Buzkii Gard National Nature Park was carried out and the results are going to be replicated in other sites of the network.

The project equipped young professionals and future officials to implement the EU Nature Directives. It engaged key stakeholder groups and the wider public in discussions on proposals of establishment for good governance and management of nature conservation. The project also strengthened cooperation between Ukraine and the Czech Republic (and the EU), built personal contacts, and encouraged further collaboration.

правову систему. Також було розроблено дорожню карту для посилення та вдосконалення Смарагдової мережі.

Проведено оцінку організаційної структури органів, що займаються збереженням природи в Україні, та запропоновано напрями її посилення. Підготовлено та поширено керівні документи з описом найкращих практик.

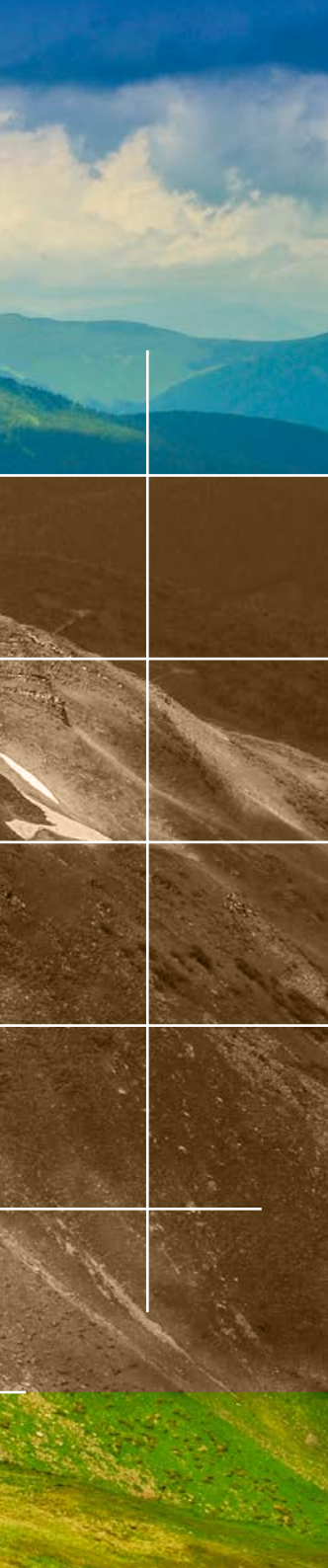
Команда проєкту визначила необхідні кроки для покращення управління та моніторингу територій Смарагдової мережі / Natura 2000 і підготувала реалістичний план дій. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України як асоційований партнер взяло за основу розроблений аналітичний документ і пропозиції щодо підвищення інституційної спроможності для підготовки інституційної реформи у сфері збереження природи з метою наближення до найкращих практик ЄС. Було продемонстровано практичну імплементацію вимог директив на прикладі пілотної території Смарагдової мережі — національного природного парку «Бузький Гард». Отримані результати плануються поширити на інші території мережі.

Підвищено спроможність і мотивацію молодого покоління та майбутніх державних службовців щодо імплементації директив. До формування ефективної системи управління та адміністрування у сфері охорони природи було залучено ключові групи заінтересованих сторін і широку громадськість. Зміцнено партнерство між Україною та Чеською Республікою (а також ЄС), налагоджено особисті контакти та створено передумови для подальшої співпраці.

ТРАНСПОЗИЦІЯ
ЗАКОНОДАВСТВА ЄС
ДЛЯ УКРАЇНИ

TRANSPPOSITION
OF EU LEGISLATION
FOR UKRAINE

Overview of main outputs

- Table of Concordance of the Ukrainian legislation
- Identification of transposition gaps
- Practical transformation of Emerald to Natura 2000 network
- Legal and practical adjustment of species protection
- Effective monitoring, reporting, data management

Under the leadership of EPL, the project team prepared the Tables of Concordance comparing Ukrainian legislation with the EU Habitats and Birds Directives. The tables identify the level of alignment and highlight existing gaps. They provide a comparative analysis of the relevant provisions of the Directives and corresponding Ukrainian legal acts. In addition, the annexes to the Habitats Directive listing habitat types and species were analysed. The project team discussed the results with relevant experts at the MEEA.

Experts from EPL and UNCG assessed the state of legislative transposition and prepared analytical documents identifying legal and practical gaps in the implementation of sites and species protection. Also, Ukrainian experts identified species and habitat types unique to Ukraine that will be proposed to be added into the current annexes to the Habitats Directive in the course of preparation for the EU accession.

Основні результати

- Таблиця відповідності законодавства України
- Виявлення прогалин транспозиції
- Практична трансформація Смарагдової мережі в Natura 2000
- Правове та практичне удосконалення охорони видів
- Ефективний моніторинг, звітування та управління даними

Команда проєкту під керівництвом ЕПЛ підготувала оновлену Таблицю відповідності законодавства України Пташиній та Оселищній директивам з метою визначення рівня відповідності та виявлення прогалин. Таблиця містить порівняльний аналіз положень директив і відповідних нормативно-правових актів України. Окрему увагу приділено аналізу додатків до Оселищної директиви, що містять переліки типів оселищ і видів. Усі матеріали обговорювалися та узгоджувалися з відповідними експертами Мінекономіки.

Експерти ЕПЛ і УПГ оцінили стан законодавчої транспозиції та підготували документи з аналізом правових і практичних прогалин у сфері охорони територій і видів. Також українські експерти визначили види та типи оселищ, унікальні для України, які в процесі підготовки до вступу в ЄС буде запропоновано додати до чинних додатків Оселищної директиви.

Analysis of EU Case Law on Natura 2000

The EPL team, consisting of leading legal experts and lawyers, compiled the analyses of EU caselaw related to the establishment of the Natura 2000 network. 120 rulings of the Court of Justice of the EU were analysed in order to identify gaps and discrepancies in the application of EU legislation in EU Member States that need be avoided when developing amendments to Ukrainian legislation in this field. The case-law analysis revealed issues in site classification, gaps in management measures, and shortcomings in the assessment of adverse impacts on protected sites. These findings help clarify how the EU Nature Directives should be correctly transposed into national legislation.

Analytical materials prepared by EPL lawyers and environmental scientists, UNCG experts, and experts from the NCA CR focusing on institutional capacity were collected and used as the basis for the policy paper. Its aim was to summarize results of evaluation of conformity in the Tables of Concordance, legislative initiatives, need for key legislative amendments, institutional capacity analysis and practical implementation gaps.

Drafts of New Legislation for Ukraine

According to the approved plan of legislative proposals, several draft laws have been developed:

- Draft law on amending the Criminal Code of Ukraine (introducing of criminal liability for violations of legislation in the field of

Аналіз судової практики в ЄС

Команда ЕПЛ, до складу якої увійшли провідні правові експерти та юристи, підготувала збірник аналізу судової практики країн ЄС щодо створення мережі Natura 2000. Було проаналізовано 120 судових справ, що дозволило виявити прогалини та розбіжності в застосуванні законодавства ЄС, яких слід уникати при розробці змін до законодавства України. Аналіз судової практики показав проблеми класифікації територій, недоліки у заходах управління та оцінці потенційного впливу. Отримані висновки стали важливою основою для розуміння ризиків транспозиції та помилок, яких необхідно уникати.

Аналітичні матеріали, присвячені питанням інституційної спроможності, підготовлені юристами та фахівцями з охорони довкілля ЕПЛ, експертами УПГ і АОП ЧР, були зібрані як основа для аналітичного документа. Аналітичні матеріали узагальнюють результати оцінки відповідності, представлені в Таблиці відповідності, аналіз законодавчих ініціатив, оцінку інституційної спроможності, а також прогалини практичного впровадження і ключові законодавчі зміни.

Проекти нових законодавчих актів для України

Відповідно до затвердженого плану законодавчих ініціатив було розроблено кілька законопроектів:

- проєкт Закону України про внесення змін до Кримінального кодексу України (запро-

- conservation of natural habitats and habitats of species),
- Draft law on amending the legislation on the ban of sale of flora and fauna species,
 - Draft resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on approval of the lists of types of natural habitats (according to Annex I of the Habitats Directive) and protected species of fauna and flora (according to Annexes II, IV of the Habitats Directive and Annex I to the Birds Directive),
 - Draft law on sites of the Emerald network is under preparation.

Reporting and Monitoring

A comparison of the system for reporting on derogations from species protection prohibitions in Ukraine under the Bern Convention and the Habitats Directive was carried out, and ways to ensure their alignment were identified.

An analysis of the adequacy of current monitoring, mapping, and data management practices related to biodiversity data was conducted.

Proposals were prepared for Ukraine's transition from the Emerald network to the Natura 2000 network.

Practical materials were also prepared for reporting guidelines on conservation status (Articles 12 and 17 of the Birds and Habitats Directives, respectively), reporting on Emerald / Natura 2000 sites (Standard Data Forms – SDF), and on the monitoring of species and habitats.

- владження кримінальної відповідальності за порушення законодавства у сфері збереження природних оселищ та оселищ видів);
- проєкт Закону України щодо заборони продажу об'єктів флори і фауни;
 - проєкт постанови Кабінету Міністрів України про затвердження переліків типів природних оселищ (відповідно до Додатка I Оселищної директиви) та таких, що знаходяться під охороною видів флори і фауни (відповідно до Додатків II, IV Оселищної директиви та Додатка I Пташиної директиви);
 - проєкт Закону України про території Смарагдової мережі — на стадії підготовки.

Звітування та моніторинг

Було здійснено порівняльний аналіз системи звітування щодо дерогацій в Україні відповідно до Бернської конвенції та Оселищної директиви ЄС, а також визначено шляхи їх узгодження.

Проведено оцінку достатності чинних практик моніторингу, картографування та управління даними, пов'язаними з біорізноманіттям.

Підготовлено пропозиції щодо переходу України від Смарагдової мережі до мережі Natura 2000.

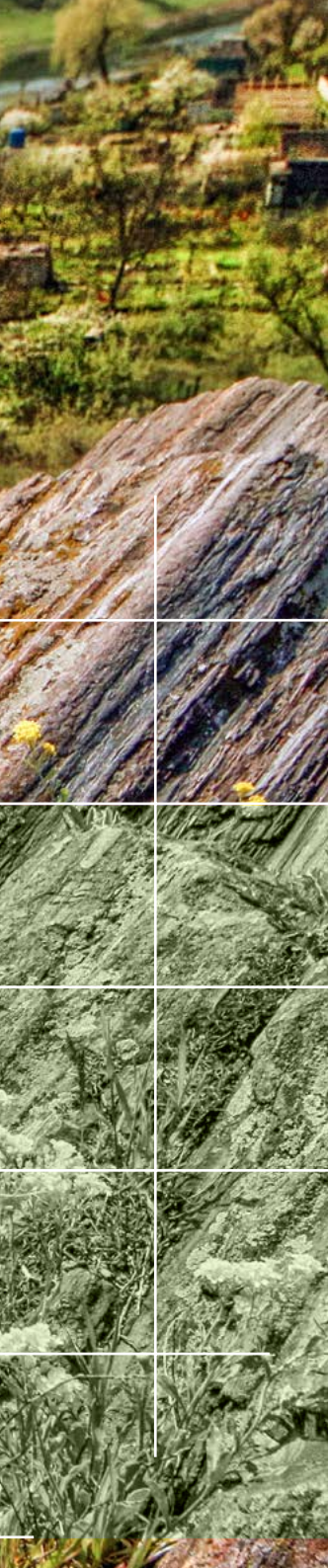
Також підготовлено практичні матеріали до керівних принципів зі звітування про стан збереження (стаття 12 Пташиної директиви та стаття 17 Оселищної директиви), звітування щодо територій Смарагдової мережі / Natura 2000 (Стандартні форми даних — СФД), а також щодо моніторингу видів і оселищ.

СУЧАСНА ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ДЛЯ ОХОРОНИ ПРИРОДИ В УКРАЇНІ

MODERN
EUROPEAN MODEL
OF GOVERNANCE
AND MANAGEMENT
FOR NATURE
CONSERVATION
IN UKRAINE

Overview of main outputs

- Governance structure and professional capacity analysis
- Financial capacity analysis
- Development of the overall policy paper
- Piloting the case of steppe habitats restoration of enhancing management practices of Emerald sites

The project team analysed current nature conservation institutional background and its efficiency in Ukraine and compared it with selected EU countries models in light of upcoming needs arising from the EU accession process linked to the Habitats and Birds Directives. Many scenarios were discussed and analysed using the SWOT approach, including the number of staff needed for each scenario and their cost-effectiveness. Recently developed national strategic documents were taken into account as well.

Biodiversity Conservation Agency

It turned out that a new management level is urgently needed, both to provide expert support to the respective ministry and to coordinate activities of the protected areas administrations. The Biodiversity Protection Agency was proposed, including necessary legislative changes and detailed description of its tasks and responsibilities, as a central body with branches in each administrative region. Only such a body can ensure effective protection of Ukraine's unique natural heritage and successful implementation of the requirements of the European Union and other international

Основні результати

- Аналіз системи управління та професійної спроможності
- Аналіз фінансової спроможності
- Розроблення комплексного аналітичного документа
- Пілотування відновлення степових оселищ і вдосконалення управління територіями Смарагдової мережі

Команда проєкту проаналізувала чинну інституційну систему збереження природи в Україні, її ефективність та порівняла її з моделями окремих держав-членів ЄС з урахуванням майбутніх потреб, пов'язаних із процесом вступу України до Європейського Союзу та виконанням вимог Пташиної й Оселищної директив. Було розглянуто та проаналізовано кілька сценаріїв із використанням SWOT-аналізу, зокрема щодо чисельності персоналу для кожного сценарію та їхньої економічної доцільності. Також було враховано нові національні стратегічні документи.

Агентство із збереження біорізноманіття

Аналіз показав нагальну потребу у створенні нового рівня управління, який забезпечував би експертну підтримку профільного міністерства та координацію діяльності адміністрацій природоохоронних територій. Було запропоновано створення Агентства із збереження біорізноманіття з відповідними законодавчими змінами та чітким визначенням повноважень і завдань як центрального органу з територіальними підрозділами в кожному адміністративному регіоні. Лише такий орган здатний забезпечити ефективну

*Site assessment prior to the main works, NP
Buzkii Gard. Photo by: Lehkyi, 27 May 2025.*

*Оцінка ділянки перед основними роботами,
НПП Бузький Гард. Фото: Легкий, 27. травня 2025.*

Myhiia. Seminar session "Management of steppe habitats". 18 November 2025.

Photo by: Anna Kuzemko

Мігія. Семінар-сесія «Менеджмент степових біотопів». 18 листопада 2025.

Фото: Анна Куземко

Spring pheasant's-eye (Adonis vernalis) in Buzkii Gard. Photo by: Artamonov.

Горицвіт весняний (Adonis vernalis), Бузький Гард. Фото: Артамонов.

commitments in the field of biodiversity protection. The idea was presented to and discussed with a wide range of partners and stakeholders. Based on the feedback collected, the respective ministry understood the importance of establishing such institution. The first steps towards establishing the Agency were already taken within the project implementation period.

The Financial Analysis of the transposition and implementation of the Birds and Habitats Directives in Ukraine was performed by the Center for Economic Strategy, covering the following areas: current funding of nature conservation sector, economic feasibility of investments into the nature conservation works, costs of establishing a separate Agency for biodiversity conservation, impact on the state budget of full-scale establishment of sites of the Emerald network/ Natura 2000 (comparison of relevant expenses and potential income), overview of the sources of income. The key findings of the financial analysis were presented and discussed at a public event. They were also used as arguments during development of several scenarios of

охорону унікальної природної спадщини України та належне виконання вимог Європейського Союзу й інших міжнародних зобов'язань у сфері збереження біорізноманіття. Концепція Агентства була представлена та обговорена з широким колом партнерів і заінтересованих сторін. За результатами отриманого зворотного зв'язку профільне міністерство усвідомило важливість створення такого органу. Перші кроки в цьому напрямі були здійснені ще в межах реалізації проєкту.

Фінансовий аналіз транспозиції та імплементації Пташиної й Оселищної директив в Україні був виконаний Центром економічної стратегії та охоплював: поточне фінансування сфери збереження природи; економічну доцільність інвестицій у природоохоронні заходи; витрати на створення окремого органу із збереження природи; вплив повномасштабного формування територій Смарагдової мережі / Natura 2000 на державний бюджет (порівняння витрат і потенційних надходжень); огляд джерел фінансування. Ключові результати фінансового аналізу були представлені та обговорені на публічному заході й використані при формуванні кіль-

*Results of field work at the pilot site, Buzkii Gard.
Photo by: Anna Kuzemko, 19 November 2025.*

*Результати роботи на пілотній ділянці, Бузький Гард.
Фото: Анна Куземко, 19 листопада 2025.*

institutional set-up of the nature conservation system in Ukraine presented in the Policy Paper.

The Policy Paper summarized the full cycle of policy analysis in the area of Ukraine's EU integration in the nature conservation sector. The policy paper is devoted to the analysis of the regulatory, institutional and financial framework for biodiversity conservation in Ukraine in the context of harmonization of Ukrainian and European Union environmental legislation. The focus is on transposition and implementation of the requirements of the EU Birds and Habitats Directives, and on the prospect of transforming the Emerald Network of Ukraine into the Natura 2000 network during Ukraine's accession to the EU. The policy paper comprises a detailed description of the proposed future governance system, its financial costs and necessary

legislative changes for introducing new structures with clear responsibilities of each level of the state administration in the field of nature conservation. The policy paper was discussed with a wide range of stakeholders, e.g. MEEA, the State Agency for Geology and Minerals, the State Forest Agency, the State Agency for Water Resources, the State Environmental Inspectorate, the Ministry of Agrarian Policy and Food, the Ministry for Communities and Territories and the Parliament of Ukraine and their relevant opinions were addressed and incorporated in the document. The most important feedback received was that from the MEEA as it helped to identify which scenario among the four described in the policy paper would be the most feasible from the point of view of the Ministry.

Buzkii Gard As a Pilot Site

A pilot activity focusing on support for rare and threatened species of steppe habitats overgrown by shrubs and trees was carried out in Buzkii Gard National Nature Park. The project team prepared a draft management action plan and discussed it with local stakeholders. To maintain this unique steppe habitat in the National Nature Park, established in 2009, several management measures were implemented, including mowing steppe meadows and cutting overgrown shrubs and trees.

This intervention could not have happened without the help of local people and staff of the national park administration. The total area of steppe grasslands restored during 2025 was 12 hectares.

кох сценаріїв інституційної моделі сфери збереження природи України, викладених у Аналітичному документі.

Аналітичний документ узагальнив повний цикл аналізу державної політики у сфері європейської інтеграції України в сфері охорони природи. Він присвячений аналізу нормативно-правової, інституційної та фінансової основи збереження біорізноманіття в Україні в контексті гармонізації українського та європейського екологічного законодавства. Основна увага приділяється транспозиції та імплементації вимог Пташиної та Оселищної директив ЄС, а також перспективам трансформації Смарагдової мережі України в мережу Natura 2000 у процесі вступу України до ЄС.

Аналітичний документ містить детальний опис запропонованої майбутньої системи управління, її фінансових витрат і необхідних законодавчих змін для впровадження нових структур з чітким розподілом повноважень між рівнями державного управління у сфері збереження природи.

Аналітичний документ було обговорено з широким колом заінтересованих сторін, зокрема з Міністерством економіки, довкілля та сільського господарства України, Державною службою геології та надр, Державним агентством лісових ресурсів, Державним агентством водних ресурсів, Державною екологічною інспекцією, Міністерством аграрної політики та продовольства, Міністерством розвитку громад і територій, Верховною Радою України. Отримані зауваження та пропозиції були враховані

*Work at the pilot site: removal of shrubs using a tractor.
Photo by: Artamonov, 10 November 2025.*

Роботи на пілотній ділянці: видалення чагарників за допомогою трактора. Фото: Артамонов, 10.11.2025.

в остаточній редакції документа. Найбільш вагомий зворотний зв'язок було отримано від Мінекономіки, оскільки він дав змогу визначити, який із чотирьох сценаріїв, описаних в Аналітичному документі, є найбільш реалістичним з точки зору Міністерства.

Бузький гард як пілотна ділянка

У національному природному парку «Бузький Гард» було реалізовано пілотні заходи, спрямовані на підтримку рідкісних і зникаючих видів степових оселищ, що зазнали заростання чагарниками та деревною рослинністю. Було розроблено проєкт плану управлінських заходів і обговорено його з місцевими заінтересованими сторонами. Частина управлінських заходів уже впроваджено з метою збереження унікальних степових оселищ у межах національного парку, створеного у 2009 році. Проведено косіння степових луків і видалення надлишкової чагарникової та деревної рослинності.

Ці заходи стали можливими завдяки активній участі місцевих жителів і працівників адміністрації національного парку. У 2025 році було відновлено 12 гектарів степових угідь.

An aerial photograph of a natural landscape. A dark blue lake occupies the right side of the frame. To its left is a sandy beach and a dense forest with trees in various shades of autumn, including yellow, orange, and brown. A narrow dirt path winds through the forest. The overall scene is serene and natural.

СПРИЯННЯ ВПРОВАДЖЕННЮ МЕРЕЖІ NATURA 2000 В УКРАЇНІ PROMOTION OF NATURA 2000 NETWORK IN UKRAINE

*Study tour participants visited the České Švýcarsko National Park, September 2024
Photo by: NCA CR*

*Учасники навчального візиту
відвідали Національний парк «Чеська
Швейцарія» у вересні 2024 року.*

*Exploring the forest's natural self-restoration
potential following a severe fire in the České
Švýcarsko National Park.*

*Вивчення природного потенціалу
самовідновлення лісу після масштабної пожежі
в Національному парку «Чеська Швейцарія».*

Overview of main outputs

- Natura 2000 toolkit
- Experience sharing via Study tour
- Publication and distribution of outreach materials
- Expanding the biodiversity open database through citizen-science involvement as a transparent tool for decision making
- Raising environmental protection leaders in Ukraine: innovative training course for future public officials and civil society actors

Several activities were targeted on awareness raising and promoting public participation in citizen science.

Study Tours

Contacts established between partner organizations and nature conservation professionals between Ukraine and the Czech Republic have been among the major outputs of the project. Experts from academia, Ukrainian regional nature parks, NGOs, Ministry of Nature and Natural Resources of Ukraine (recently MEEA) and journalists visited Czechia with the aim to establish personal contacts and learn from the nature conservation system in the Czech Republic and European Union. The week-long study tour for 18 participants from Ukraine to Protected Landscape Areas Brdy, Křivoklátsko, České středohoří, and České Švýcarsko National Park was considered the key project component strengthening cooperation and experience sharing.

Основні результати

- Інструментарій Natura 2000
- Обмін досвідом під час навчальних візитів
- Видання та поширення інформаційних матеріалів
- Розширення відкритої бази даних з біорізноманіття шляхом залучення громадянської науки як прозорого інструменту для ухвалення рішень.
- Формування лідерів у сфері охорони довкілля в Україні: інноваційний навчальний курс для майбутніх державних службовців та представників громадянського суспільства.

Кілька заходів проєкту були спрямовані на підвищення обізнаності та розвиток громадянської науки.

Навчальні візити

Налагодження контактів між партнерськими організаціями та фахівцями із збереження природи України й Чеської Республіки стало одним із ключових результатів проєкту. Представники наукових установ, регіональних національних природних парків, громадських організацій, профільного міністерства та журналісти відвідали Чехію з метою обміну досвідом і ознайомлення з системою збереження природи в Чеській Республіці та ЄС. Тижневий навчальний візит для 18 учасників з України до природоохоронних територій Брди, Кршивовклатсько, Чеське Середньогір'я та національного парку «Чеська Швейцарія» став ключовим компонентом проєкту з посилення співпраці та обміну досвідом.

Schools and universities took part in the Bioblitz through organised educational activities.

Школи та університети брали участь у біобліці, організовуючи учнів та студентів для польових спостережень у межах навчальної діяльності.

Natura 2000 Toolkit

Based on this experience and the interest of Ukrainian partners, the Natura 2000 Toolkit was developed as a basic source of information on the EU Birds and Habitats Directives and the Natura 2000 system. The Toolkit offers a comprehensive overview of EU nature legislation and its practical application, with particular relevance for countries preparing for EU accession, and is based on the Czech Republic's practical experience from its own accession process.

The Toolkit is available for download online alongside other project materials and has been widely disseminated throughout Ukraine to facilitate understanding of EU requirements.

Training Course on Nature Conservation

The Natura 2000 Toolkit has been used also as one of the sources for the educational programme developed in cooperation with Ukrainian universities. The training course

Інструментарій Natura 2000

На основі цього досвіду та інтересу українських партнерів було розроблено Інструментарій Natura 2000 — базовий ресурс щодо Пташиної та Оселищної директив і функціонування мережі Natura 2000 в ЄС. Інструментарій охоплює всі ключові аспекти законодавства та практики ЄС у сфері охорони природи з урахуванням практичного досвіду вступу Чеської Республіки до ЄС. Інструментарій доступний для завантаження на веб-сайтах партнерів разом з іншими матеріалами проєкту та був широко поширений по всій Україні з метою полегшення розуміння вимог ЄС.

Навчальний курс із збереження природи

Інструментарій Natura 2000 також було використано як один із ресурсів для освітньої програми, розробленої у співпраці з університетами. Було розроблено навчальний курс для майбутніх фахівців у сфері збереження природи.

for future professionals in the field of nature conservation was developed. The course has 6 comprehensive themes and covers the issues of habitat approach to biodiversity conservation, legal aspects of establishment of Emerald sites, conservation of species and habitats in compliance with the Birds and Habitats Directives, inventory and monitoring of species and habitats, management of Emerald and Natura 2000 sites, implementation of both the Emerald network and the Birds and Habitats Directives in Ukraine.

Each theme includes lectures, interactive practical assignments, seminars, discussions, recordings of lectures and additional materials, videos, tests, and final essays. The course is currently included into the Master's curriculum of the Department of Ecology and Zoology at Taras Shevchenko Kyiv National University. Also, there is a preliminary agreement with Bohdan Khmelnytskyi National Cherkasy University and Kherson State University to include the training course into their curricula and the works are in progress to adapt the content of the course to the curriculum requirements of the Universities.

This is the first training programme of its kind in Ukraine aimed at preparing professionals for the implementation of the EU Birds and Habitats Directives. The programme focuses on building a strong understanding of Ukraine's European integration obligations in the field of nature conservation, as well as the motivation and knowledge needed to drive systematic change. The training programme will be regularly updated and offered to other universities across Ukraine.

Курс складається з шести комплексних тематичних модулів і охоплює підхід до збереження біорізноманіття на основі оселищ, правові аспекти створення територій Смарагдової мережі, охорону видів і оселищ відповідно до Пташиної та Оселищної директив, інвентаризацію та моніторинг видів і оселищ, управління територіями Смарагдової мережі та Natura 2000, а також імплементацію директив в Україні.

Кожен модуль включає лекції, інтерактивні завдання, семінари, обговорення, практичні вправи, відеозаписи лекцій, додаткові матеріали, тести та підсумкові есе. Курс викладається для магістрів кафедри екології та зоології Київського Національного університету імені Тараса Шевченка. Також досягнуто попередніх домовленостей із Черкаським національним університетом імені Богдана Хмельницького та Херсонським державним університетом щодо включення курсу до їхніх освітніх програм; наразі триває робота з адаптації змісту курсу до вимог навчальних планів цих університетів.

Це перша в Україні навчальна програма такого типу, спрямована на підготовку фахівців з впровадження Пташиної та Оселищної директив, які матимуть глибоке розуміння зобов'язань України в межах європейської інтеграції та стануть рушійною силою системних змін у сфері охорони природи. Програму планується регулярно оновлювати та пропонувати іншим закладам вищої освіти України.

The Bioblitz page on the iNaturalist platform. Сторінка біобліцу на плітформі iNaturalist.

Invitation to the Bioblitz.

Запрошення до участі
у біобліці.

All-Ukrainian Bioblitz

UNCG organized the first all-Ukrainian bioblitz using iNaturalist database and mobile application to collect information on distribution of animal and plant species using citizen science approach.

From May 19 to June 8, 2025, Ukraine held a large citizen science initiative inviting people across the country to photograph and record wild plants, animals, and fungi using the iNaturalist app.

The Bioblitz inspired 731 active participants who documented more than 105,000 nature

Всеукраїнський біобліц

ГО «Українська природоохоронна група» організувала перший в Україні всеукраїнський біобліц із використанням платформи та мобільного застосунку iNaturalist для збору даних про поширення видів рослин і тварин у форматі громадянської науки.

З 19 травня по 8 червня 2025 року в Україні відбулася масштабна ініціатива громадянської науки, під час якої мешканців країни було запрошено фотографувати та фіксувати дикі рослини, тварин і гриби за допомогою застосунку iNaturalist.

У межах біобліцу 731 активний учасник задокументував понад 105 000 спостережень, а 1 595 експертів з усього світу допомагали з ідентифікацією видів. Загалом було зафіксовано 5 279 видів, зокрема багато рідкісних і таких, що знаходяться під охороною, що вкотре підтвердило багатство та різноманіття природи України. Понад половина спостережень отримала статус «research grade» (науково підтвер-

observations, supported by 1,595 experts worldwide who helped identify species. Altogether, participants recorded 5,279 species, including many rare and protected ones, proving how rich and diverse Ukrainian nature is. Over half of the observations reached “research grade,” meaning they can be used in scientific studies.

The Bioblitz also helped identify 155 non-native species, highlighting the need for careful nature management. Remarkably, this event alone provided about 6 % of all Ukrainian iNaturalist records ever collected since 2016, showing an enormous growth in citizen engagement.

Due to the high potential and strong public interest, similar citizen science initiatives will be continued after the end of the project.

Protected Areas of European Importance in Ukraine

In order to promote conservation of valuable nature sites in Ukraine identified as Emerald sites under the Bern Convention, a unique book on protected areas and potential new protected sites in Ukraine was published. The book on its 432 pages presents the key Ukrainian protected areas that are important at the European level, including many Emerald network sites that also belong to Ukraine's national system of protected areas.

The book is intended primarily for decision-makers and public officials involved in planning, managing, and supporting nature conservation. Its concept is based on visually attractive design, strong infographics, and concise but practical text, making the

джені спостереження), що означає можливість їх використання у наукових дослідженнях.

Біобліц також дозволив виявити 155 неаборигенних видів, що підкреслює необхідність ретельного управління природними ресурсами. Вражаючи, що лише цей захід забезпечив близько 6 % усіх українських записів у iNaturalist, зібраних з 2016 року, демонструючи значне зростання участі громадян у наукових дослідженнях.

З огляду на високий потенціал та інтерес з боку суспільства подібні ініціативи громадянської науки буде продовжено й організовано українськими партнерами проєкту.

Природоохоронні території європейського значення в Україні

З метою популяризації збереження цінних природних територій України, визначених як території Смарагдової мережі відповідно до Бернської конвенції, було видано унікальну книгу, присвячену природоохоронним територіям та потенційним новим об'єктам охорони в Україні. На понад 432 сторінках видання представлено ключові природоохоронні території України європейського значення, зокрема численні території Смарагдової мережі, що водночас входять до природно-заповідного фонду України.

Книга насамперед адресована посадовим особам і фахівцям, залученим до планування, управління та підтримки природоохоронної діяльності. Концепція видання ґрунтується на візуально привабливому дизайні, інфографіці та стислих, але практичних текстах, що робить інформацію доступною та зручною для вико-

Cover page of the book
on protected areas in
Ukraine published in
2026.

Обкладинка книги
про природоохоронні
території України,
виданої у 2026 році.

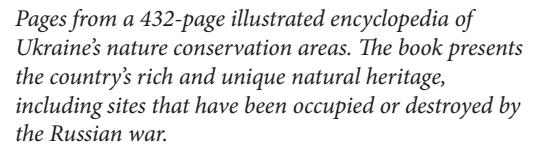

information easy to understand and use. In addition to policy makers, the book is also valuable for students, educators, conservation professionals, and anyone interested in Ukraine's natural heritage.

The publication explains how Ukrainian protected areas contribute to achieving European biodiversity conservation goals and provide useful facts, statistics, and examples for policy, communication, and management.

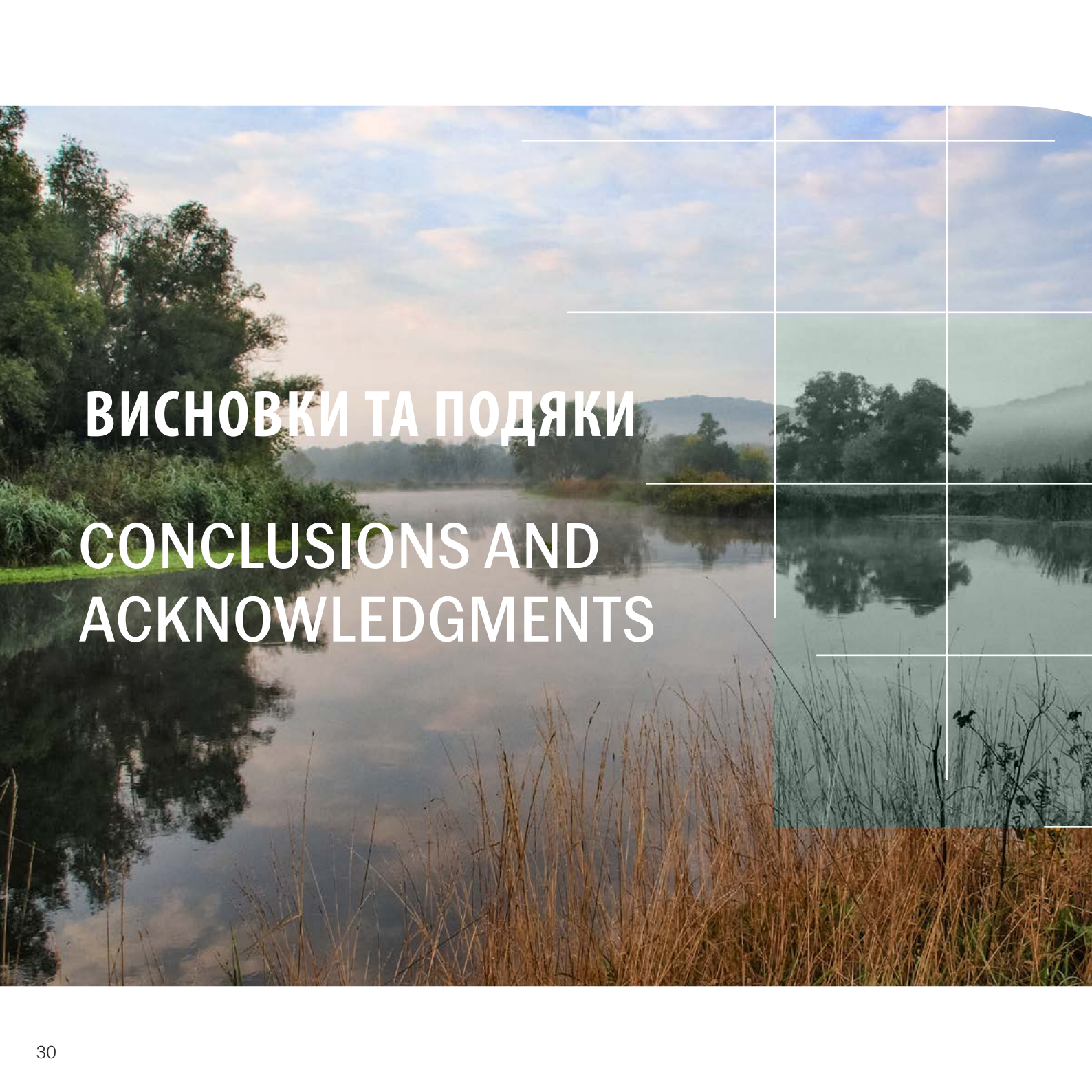
ристання. Окрім посадовців, книга буде корисною студентам, викладачам, фахівцям з охорони природи та всім, хто цікавиться природною спадщиною України.

Видання пояснює, як українські природоохоронні території сприяють досягненню європейських цілей із збереження біорізноманіття та надає корисні факти, статистичні дані й приклади для розробки політики, комунікаційної роботи та управління.

Сторінки з ілюстрованої енциклопедії природоохоронних територій України. Книга представляє багату й унікальну природну спадщину країни, зокрема територій, які були окуповані або знищені внаслідок російської війни.

ВИСНОВКИ ТА ПОДЯКИ

CONCLUSIONS AND ACKNOWLEDGMENTS

Project legacy and sustainability

The project was a valuable and meaningful endeavour for both countries and was implemented under highly challenging conditions caused by the Russian war in Ukraine. Ukrainian partners worked under constant stress and security risks, which often made project implementation demanding. Weekly online meetings of the core project team provided an important space for coordination, exchange of views, and planning of next steps

Despite the difficult circumstances resulting from Russian aggression against Ukraine, the project team succeeded in fostering a constructive and inspiring working atmosphere. Strong professional links between the Czech Republic and Ukraine were established, creating a solid foundation for long-term cooperation in the field of nature conservation.

Main project deliverables were presented at the final conference in Prague in February 2026, where representatives of other organisations active in nature conservation, environmental protection, and sustainable development in Ukraine were invited to share their perspectives and recommendations for future support.

The project is designed to have a lasting impact on nature conservation policy and practice in Ukraine. Its results will be taken over and further used by the Ministry of Economy, Environment and Agriculture of Ukraine as a key beneficiary, supporting continued reforms in the nature conservation sector.

Результати проєкту та їхня сталість

Проєкт став важливою ініціативою для обох країн, реалізованою в надзвичайно складних умовах війни. Постійна загроза та психологічне навантаження, з якими стикалися українські партнери, значно ускладнювали роботу. Водночас щотижневі онлайн-зустрічі ключової команди проєкту стали важливим майданчиком для обміну думками, підтримки та планування подальших кроків. Завдяки цьому команда проєкту забезпечила надзвичайно мотивуючу робочу атмосферу, попри складні обставини, спричинені російською агресією проти України. Було налагоджено міцні професійні контакти між Чеською Республікою та Україною, що заклало надійну основу для подальшої співпраці.

Основні результати проєкту були представлені на фінальній конференції в Празі у лютому 2026 року. Інші організації, що займаються охороною природи, захистом навколишнього природного середовища та сталим розвитком в Україні, були запрошені поділитися своїми думками та рекомендаціями щодо подальшої підтримки України.

Цей проєкт розроблено так, щоб його результати довгостроково впливали на політику та практику охорони природи в Україні. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, як ключовий бенефіціар, сприятиме продовженню реформ у сфері охорони природи на основі матеріалів і рекомендацій, підготовлених у межах проєкту.

Long-term sustainability will be ensured through the After-LIFE Plan prepared by the project partners. This plan outlines how the knowledge, tools, and recommendations developed during the project will remain in use for at least five years after its completion. The project has strengthened institutional capacity, improved international cooperation, and delivered practical outputs such as policy recommendations, guidelines, educational materials, and databases that will continue to support nature conservation efforts in Ukraine.

Future steps include:

- further development and completion of the Emerald Network in Ukraine and its gradual alignment with the Natura 2000 approach;
- implementation of proposed legislative and institutional changes in line with EU nature directives;
- continued capacity building of public authorities and protected area staff through training, study visits, and educational materials;
- integration of educational programmes for young specialists into university curricula;
- ongoing use and updating of project outputs, including guidelines, databases, and the Natura 2000 Toolkit;
- continued involvement of scientists, civil society, and the public, including through citizen science initiatives;
- use of established professional networks to develop follow-up projects and strengthen long-term cooperation between Ukrainian and Czech institutions.

Довгострокова сталість результатів буде забезпечена завдяки Плану After-LIFE, підготовленому партнерами проєкту. У ньому визначено, яким чином знання, інструменти та рекомендації, напрацьовані в межах проєкту, використовуватимуться щонайменше протягом п'яти років після його завершення. Проєкт сприяв зміцненню інституційної спроможності, розвитку міжнародної співпраці та створенню практичних напрацювань — зокрема політичних рекомендацій, настанов, навчальних матеріалів і баз даних, — які й надалі підтримуватимуть роботу та розвиток системи охорони природи в Україні.

Подальші кроки передбачають:

- розвиток і завершення формування Смарагдової мережі в Україні та її поступове наближення до Natura 2000;
- впровадження запропонованих законодавчих та інституційних змін відповідно до природоохоронних директив ЄС;
- подальше підвищення спроможності органів державної влади та персоналу природоохоронних територій через навчання, навчальні візити та практичні матеріали;
- інтеграцію освітніх програм для молодих фахівців у навчальні програми університетів;
- подальше використання та оновлення результатів проєкту, зокрема настанов, баз даних та Інструментарію Natura 2000;
- залучення науковців та широкої громадськості до охорони природи, зокрема через ініціативи громадянської науки;
- використання сформованих професійних мереж для розвитку наступних проєктів і зміцнення довгострокової співпраці між українськими та чеськими установами та організаціями.

Networking

Several results of our project in Ukraine were shared with the similar LIFE project parallelly implemented in Moldova (Life RENATA, <https://liferenata.eu/>; Reference: LIFE23-PRE-EL-LIFE-RENATA/101148675).

All deliverables of this project - LIFE23-PRE-CZ-ConNaturLIFE Ukraine/101148569 can be downloaded from the official website <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43252405/101148569/LIFE2027> as well as websites of partner organizations.

This first for Ukraine LIFE project implemented the innovative approach of a full cycle of policy analysis in the field of nature conservation with multifaceted analysis of problems and development of institutional, legislative, financial and practical recommendations and thus set the basis for profound institutional reform of the nature conservation sector in Ukraine.

Although nature conservation and environmental protection may often be seen as an obstacle for economic development, it is more and more obvious that without it, the long term prosperity of Ukraine cannot be achieved.

Мережеві зв'язки

Окремі результати проєкту в Україні було представлено в межах паралельного проєкту LIFE, що впроваджувався у Молдові (LIFE RENATA; реєстраційний номер: LIFE23-PRE-EL-LIFE-RENATA/101148675).

Всі результати цього проєкту (Референс: LIFE23-PRE-CZ-ConNaturLIFE Ukraine/101148569) можна завантажити з офіційного веб-сайту: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43252405/101148569/LIFE2027> та веб-сайтів партнерських організацій.

Цей перший для України проєкт LIFE застосував інноваційний підхід повного циклу аналізу державної політики у сфері збереження природи з багатовимірним аналізом проблем та розробленням інституційних, законодавчих, фінансових і практичних рекомендацій, заклавши підґрунтя для глибокої інституційної реформи системи збереження природи в Україні.

Хоча збереження природи та охорона довкілля часто сприймаються як перешкода для економічного розвитку, дедалі очевидніше, що без них неможливе довгострокове процвітання України.

